

VERPLICHTINGEN ONDER NATURA 2000

Een vergelijking van aanmeldingsgegevens
met instandhoudingsdoelstellingen

N.M. Gerrits

VERPLICHTINGEN ONDER NATURA 2000

Een vergelijking van aanmeldingsgegevens met instandhoudingsdoelstellingen

N.M. Gerrits

ISBN/EAN 978-90-78639-04-6

© INCAconsult 2007

De openbare informatie uit dit rapport mag zonder toestemming van INCAconsult worden gebruikt. Bij gebruik van de tabellarische overzichten, analyses en conclusies wordt bronvermelding op prijs gesteld.

Citeren als:

N.M. Gerrits (2007) *Verplichtingen onder Natura 2000, een vergelijking van aanmeldingsgegevens met instandhoudingsdoelstellingen*. INCAconsult, rapport 2007/16, pp 45

Omslagillustratie:

Habitatrichtlijngebied in de provincie Drenthe, aangemeld onder Natura 2000 als één van de vijf belangrijkste gebied voor *Stuifzand met Kraaihei* (H2320) en *Jeneverbesstruweel* (H5130)

Samenvatting en conclusie

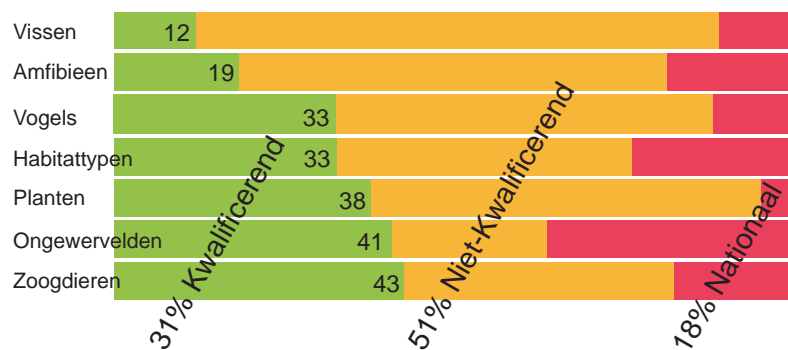
In dit rapport wordt een analyse gemaakt van Vogel- en Habitatrichtlijngegevens die door Nederland aan de Europese Commissie zijn aangeleverd. Deze gegevens over soorten en habitats worden vergeleken met die waarvoor in Nederland instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd in de concept-gebiedsdocumenten en concept-aanwijzingsbesluiten. De analyse heeft betrekking op 161 Natura 2000-gebieden en is beperkt tot twee groepen van gegevens die bij het opstellen en beoordelen van beheerplannen van cruciaal belang zijn, te weten:

- de **mate van instandhouding** van habitattypen en de habitats van soorten, een feitelijke *kwaliteitsbeoordeling* met daaruit voortvloeiende consequenties,
- de **activiteiten** die van invloed kunnen zijn op de in de gebieden te beschermen doelen, in feite een vaststelling van het *sociaal-economische kader* waarbinnen gebieden zich bevinden.

Mate van instandhouding van habitattypen en habitats van soorten

De mate van instandhouding is onderdeel van het pakket met populatiegegevens zoals aantallen, relatief en absoluut oppervlak, mate van isolatie t.o.v. andere populaties enz. De mate van instandhouding is een kwaliteitsoordeel wat zeer bepalend is voor eventueel te nemen beschermingsmaatregelen.

Bij vergelijking van de twee soorten gegevens blijkt dat, gesommeerd over alle gebieden, voor 31% van de doelstellingen sprake is van aanmelding en kwalificatie volgens richtlijn criteria. Bij 51% is sprake van aanmelding zonder dat voldaan is aan criteria, terwijl 18% uit nationale doelstellingen bestaat die niet zijn aangemeld bij de Europese Commissie. Het onderstaande diagram geeft de uitsplitsing per soortgroep:

Uit de richtlijnen vloeien uitsluitend verplichtingen voort met betrekking tot kwalificerende habitattypen en soorten.

Afhankelijk van het in het Standaardgegevensformulier [8] opgegeven kwaliteitsoordeel over de mate van instandhouding (A: uitstekend, B: goed, C: slecht) is sprake van een *gunstige staat van instandhouding* (A + B) danwel van een *ongunstige staat*. In het eerste geval geldt een verplichting tot *behoud* in het tweede geval tot *herstel* van kwaliteit. De onderstaande tabel toont voor uitsluitend de kwalificerende elementen de procentuele verdeling en het aantal doelen (tussen haakjes) per soortgroep. Bij de vogels is een kwaliteitsoordeel slechts gedeeltelijk beschikbaar.

Uit de tabel blijkt dat slechts voor de 73 elementen die in een ongunstige staat van instandhouding verkeren (kwalificatie C), een verplichting tot herstel bestaat. Voor de 571 elementen die zich in een gunstige staat bevinden geldt dat alleen maatregelen nodig zijn ter stabilisatie van de situatie.

	A: behoud	B: behoud	C: herstel
habitattypen	35 (92)	57 (151)	8 (19)
zoogdieren	43 (34)	40 (32)	18 (14)
vogels	20 (47)	66 (152)	14 (33)
amfibieën	63 (5)	25 (2)	12 (1)
vissen	47 (9)	47 (9)	6 (1)
ongewervelden	18 (5)	64 (18)	18 (5)
planten	27 (4)	73 (11)	0 (0)
totaal	31% (196)	58% (375)	11% (73)

Daarnaast kan van ruim 70% van de in totaal ±2250 onderzochte instandhoudingsdoelstellingen worden vastgesteld dat ze geen relevantie hebben binnen het kader van Natura 2000. Het meest verstrekkend hierbij zijn doelstellingen voor soorten die niet in het desbetreffende gebied voorkomen.

Activiteiten en effecten die de beschermingsstatus van een gebied beïnvloeden

Een dwingend voorgeschreven onderdeel van de aanmeldingsprocedure voor Natura 2000-gebieden is de vermelding van alle activiteiten en effecten in en om een gebied, die de beschermingsstatus daarvan zouden kunnen beïnvloeden. De opgave van de invloed (**positief, neutraal of negatief**) diende te geschieden aan de hand van een lijst met 168 items, verdeeld over 9 categorieën.

Het voorliggende rapport laat zien dat in 68 van de 161 geanalyseerde gebieden melding is gemaakt van dergelijke activiteiten en effecten. Het aantal gebruikte items bedraagt 48 en heeft merendeels betrekking op activiteiten als bootsport, wandelen, fietsen en paardrijden. Daarnaast wordt vooral melding gemaakt van beheer van waterniveaus en van (landbouw)activiteiten die vermessing en verzuring veroorzaken.

Vermelding van bewoning, industrie, landbouw en visserij, wegen, campings, enz is feitelijk afwezig. Zo is bijvoorbeeld slechts éénmaal gebruik gemaakt van het item “*havengebied*” (gebied Voordelta). Bovendien, hoewel enigszins terzijde, is op de bij de aanmelding ingediende gebiedskaarten geen bebouwing weergegeven.

De conclusie is gerechtvaardigd dat de Europese Commissie bij de vaststelling van de definitieve lijst met Nederlandse Natura 2000 gebieden niet de beschikking heeft gehad over voldoende sociaal-economische informatie. De vraag rijst welke invloed dit heeft gehad op de samenstelling van deze lijst.

Van overheidswege is meermalen benadrukt dat het Natura 2000 traject tot nu toe uitsluitend beruiste op ecologische gegevens en overwegingen. De suggestie is gewekt dat een afweging tussen de belangen van de geselecteerde doelen en - kort gezegd - de economie (“bestaand gebruik”) eerst aan de orde zou mogen komen bij het opstellen van beheerplannen. Dit is een onjuiste voorstelling van zaken.

Het grootste deel van de niet-kwalificerende elementen die in Nederland bij Natura 2000 zijn ondergeschoven bevindt zich, vanzelfsprekend, in een slechte tot zeer slechte staat van instandhouding. Om deze elementen in een gunstige staat te brengen is een zeer grote inspanning nodig die verstrekkende gevolgen voor het sociaal-economische leven tot gevolg kan hebben. Doelstellingen en maatregelen voor niet-kwalificerende elementen zijn niet nodig om te voldoen aan de eisen van Natura 2000, sterker nog, ze zijn in dat verband volkomen irrelevant. Door de manier waarop in Nederland de richtlijnen in de Natuurbeschermingswet zijn geïmplementeerd en de wijze waarop getracht wordt Natura 2000 uit te voeren is het praktisch onmogelijk om Europese verplichtingen te onderscheiden van “wensnatuur”.

Inhoud

Samenvatting en conclusie	2
1 Inleiding	5
2 Natura 2000	6
2.1 Doelstelling en uitvoering	6
2.2 Verplichtingen die voortvloeien uit de richtlijnen	7
3 Activiteiten	8
3.1 Overzicht van activiteiten-categorieën volgens Bijlage E	8
3.2 Analyse van de aanmeldingsgegevens	11
3.3 Tabellarisch overzicht van de gegevens	11
4 Leeswijzer bij de habitattypen- en soortentabellen	17
5 Habitattypen	18
5.1 Overzicht van de in Nederland voorkomende habitattypen	18
5.2 Analyse van de aanmeldingsgegevens	19
5.3 Tabellarisch overzicht van de gegevens	20
6 Zoogdieren	25
6.1 Overzicht van de Natura 2000 soorten	25
6.2 Analyse van de aanmeldingsgegevens	25
6.3 Tabellarisch overzicht van de gegevens	26
7 Vogels	27
7.1 Overzicht van de Natura 2000 soorten	27
7.1 Analyse van de aanmeldingsgegevens	27
7.2 Tabellarisch overzicht van de gegevens	29
8 Amfibieën	35
8.1 Overzicht van de Natura 2000 soorten	35
8.1 Analyse van de aanmeldingsgegevens	35
8.2 Tabellarisch overzicht van de gegevens	36
9 Vissen	37
9.1 Overzicht van de Natura 2000 soorten	37
9.1 Analyse van de aanmeldingsgegevens	37
9.2 Tabellarisch overzicht van de gegevens	38
10 Ongewervelde dieren	39
10.1 Overzicht van de Natura 2000 soorten	39
10.1 Analyse van de aanmeldingsgegevens	39
10.2 Tabellarisch overzicht van de gegevens	40
11 Planten	41
11.1 Overzicht van de Natura 2000 soorten	41
11.1 Analyse van de aanmeldingsgegevens	41
11.2 Tabellarisch overzicht van de gegevens	42
12 Relevante publicaties	43

1 Inleiding

De voorschriften en maatregelen die vanuit de Habitat- en Vogelrichtlijnen binnen het kader van Natura 2000 aan lidstaten worden opgelegd zijn van een verrassende eenvoud en efficiëntie. Ze zijn afgeleid van de centrale doelstelling: *het stoppen van achteruitgang van biodiversiteit en waar mogelijk herstelactiviteiten uitvoeren*. Ongelukkigerwijs wordt deze doelstelling veelvuldig verward met “natuurbescherming”. Echter, de richtlijnen vormen een strikt juridisch kader waarbinnen elementen (vegetatietypen en habitats van soorten) worden beschermd, ongeacht of ze aanwezig zijn in ongerepte natuurgebieden danwel in door menselijke activiteiten ontstaan cultuurland.

Voor veel betrokkenen bij de uitvoering van het Natura 2000 traject geldt enerzijds een gebrek aan kennis van de juridische context en de daaruit voortvloeiende consequenties, anderzijds ontbreekt feitelijke informatie over de te beschermen doelen. De Natuurbeschermingswet biedt niet de hulp op verduidelijking die men zou mogen verwachten omdat de meeste artikelen uit de richtlijn niet danwel onjuist in deze wet zijn geïmplementeerd [2, 3]. Hierdoor is het bijzonder ingewikkeld om te achterhalen wat moet van Brussel en wat niet hoeft van Brussel.

Misschien wel het belangrijkste gevolg van de onjuiste en onvolledige implementatie is dat definities, criteria en procedures uit de richtlijn niet in formele wetgeving zijn vastgelegd. Daardoor is de rechtsbescherming van burgers die impliciet vastligt in de richtlijn in ons land niet gewaarborgd.

Vergelijkbaar met de onduidelijkheden over het juridische kader is dat beoordeling van de uitvoeringsverplichtingen nauwelijks mogelijk is aangezien de database met daarin van alle gebieden de aanmeldingsgegevens over habitattypen en habitats van soorten niet openbaar beschikbaar is.

De habitatrichtlijn verplicht de lidstaten om de nodige instandhoudingsmaatregelen te treffen (artikel 6, lid 1). De lidstaten wordt de keuze gelaten tussen wettelijke, bestuursrechtelijke maatregelen danwel via een privaatrechtelijke overeenkomst. Daarnaast staat het de lidstaat vrij om bij de uitvoering gebruik te maken van een beheerplan. De keuze voor gebruik van een beheerplan is dus - in tegenstelling tot de wettelijke maatregelen - vrijblijvend. Desondanks worden zekerheid en duidelijkheid over de aard van de te nemen maatregelen en de gevolgen daarvan, doorgeschoven naar het moment dat de beheerplannen worden vastgesteld.

Vaststelling van het beheerplan gebeurt na overleg met grondeigenaren, gebruikers en andere belanghebbenden. *Om aan dit overleg deel te kunnen nemen dienen belanghebbenden o.i. te kunnen beschikken over alle relevante informatie over het desbetreffende Natura 2000-gebied.*

De onvoldoende beschikbaarheid van gegevens is de aanleiding voor dit rapport. Het beperkt zich tot een analyse van een tweetal gegevens van het in Brussel aangeleverde **Standaardgegevensformulier** [8]. Het gaat daarbij enerzijds om de “*mate van instandhouding*”, uitgewerkt voor alle soorten en habitattypen en anderszijds om “*activiteiten en effecten die de beschermingsstatus van een gebied beïnvloeden*”.

Het eerste gegeven is zeer bepalend voor de instandhoudingsdoelstellingen en eventueel daaruit voortvloeiende maatregelen. De soorten en habitattypen van de aanmelding zijn vergeleken met die waarvoor nationale doelstellingen zijn geformuleerd.

Het tweede gegeven fungeerde o.m. als kenschets van het sociaal-economische kader in en om de gebieden, op basis waarvan de Europese Commissie haar definitieve keuze van de gebieden heeft gemaakt. Het rapport geeft een overzicht van de aanmeldingsgegevens, feitelijk een opgave van het “bestaande gebruik” in en om de gebieden.

2 Natura 2000

2.1 Doelstelling en uitvoering

Natura 2000 is de samenvoeging van de Vogel- en Habitatrichtlijnen en beoogt te komen tot een Europees netwerk van natuurgebieden. De kernopgave van Natura 2000 is het *tot staan brengen van achteruitgang van biodiversiteit op communautair niveau*. Het gaat daarbij om gebieden met elementen die beschouwd kunnen worden als Europees erfgoed, natuur- en cultuurland dat ondanks en/of dankzij menselijke activiteiten in een gunstige staat van instandhouding verkeert.

De selectie en begrenzing van de gebieden door de lidstaten diende te gebeuren op basis van wetenschappelijk onderzoek en uitsluitend op ecologische gronden. De lidstaten dienden op basis van duidelijke criteria te komen tot een lijst met de belangrijkste gebieden voor habitattypen en soorten.

In Nederland is afgeweken van voorgeschreven procedures en criteria. Zo is het bijvoorbeeld onduidelijk in hoeverre de selectie van habitattypen en habitats van soorten berust op (recent) wetenschappelijk onderzoek. Duidelijk is dat bij de selectie van vogelrichtlijn-gebieden niet-ecologische criteria zijn geïntroduceerd die van grote invloed zijn geweest op de samenstelling van de gebiedenlijst.

De uitvoering van de richtlijnen berust op twee pijlers: enerzijds de directe bescherming van kwalificerende elementen, anderzijds door zekerstelling van de te bereiken doelstellingen. Het uitvoeringskader wordt in belangrijke mate bepaald door verplichtingen ingevolge artikel 6 van de Habitatrichtlijn. In zeer beknopte vorm gaat het om de volgende aspecten:

- Onder artikel 6, lid 1 kunnen op basis van de aanmelding van kwalificerende elementen instandhoudingsdoelstellingen worden geformuleerd. Deze dienen te leiden tot maatregelen die zorgen voor het *behouden danwel bereiken van een gunstige staat van instandhouding*.
- Kwaliteitsbewaking van de elementen wordt geregeld onder artikel 6, lid 2, waarbij **significante achteruitgang t.o.v. de toestand bij aanmelding** voorkómen moet worden door *preventieve en reactieve maatregelen*. Deze dienen te berusten op detectie van veranderingen door middel van monitoring.
- Door ontwikkelingsactiviteiten (projecten) in en om de gebieden, zouden negatieve effecten sneller kunnen optreden dan via een monitoringprogramma zou kunnen worden opgemerkt. Derhalve vraagt de richtlijn via artikel 6, lid 3 en 4, voor dergelijke activiteiten een "*passende beoordeling*" om zodoende vooraf inzicht te krijgen in te verwachten effecten op de instandhoudingsdoelstellingen. Zijn er geen aanwijzingen om significant negatieve effecten te verwachten, dan kunnen de ontwikkelingen gewoon doorgaan. De via lid 2 ingestelde monitoring staat ook hier garant voor detectie van eventuele niet geanticiperde veranderingen.

De grondslag voor het uitvoeringskader van de richtlijnen is gelegen in de gegevens van de gebieden zoals die middels het Standaardgegevensformulier [8] bij de Europese Commissie zijn aangemeld. Niet alleen dienden op het formulier ecologische gegevens te worden ingevuld, maar met name moesten alle activiteiten worden vermeld die in en om een gebied van invloed zouden kunnen zijn op de beschermingsstatus van dat gebied. **Het betreft informatie over het gehele scala aan sociaal-economische activiteiten in en rond de geselecteerde gebieden.**

Het doel van deze informatie was om de Europese Commissie de mogelijkheid te bieden om, aan de hand van een **volledig dossier**, een objectief oordeel te vormen over een eventuele definitieve Europese aanwijzing.

Uit analyse van de Standaardgegevensformulieren van Nederland blijkt dat er onvolledig melding is gedaan van bestaande activiteiten. Zo zijn bijvoorbeeld campings, oester- en mosselteelt, bedrijventerreinen, bewoning, landbouwbedrijven, havengebieden, grote evenementen, etc. niet gemeld. De Commissie heeft dus keuzes moeten maken terwijl zij niet beschikte over de relevante gegevens.

Nationale instandhoudingsdoelstellingen dienen op basis van de aanmeldingsgegevens te worden vastgesteld. Deze gegevens dienen tevens als nulmeting vanwaaruit door middel van monitoring bepaald kan worden of sprake is van veranderingen: verbetering danwel (significante) achteruitgang.

2.2 Verplichtingen die voortvloeien uit de richtlijnen

Verplichtingen die voortvloeien uit de Vogel- en Habitatrichtlijnen hebben uitsluitend betrekking op kwalificerende soorten en habitattypen en zijn erop gericht om elementen in een “gunstige” staat van instandhouding te behouden of (terug) te brengen.

Indien in een gebied een bepaald habitatype of habitat van een soort in **uitstekende** staat van instandhouding verkeert en er is sprake van goede lange termijn vooruitzichten (kwalificatie A op het Standaardgegevensformulier), dan bestaat geen andere verplichting dan het voorkomen van achteruitgang in kwaliteit, omdat de staat van instandhouding “gunstig” is. **Er bestaat onder de richtlijn geen verplichting tot het opstellen van een beheerplan met maatregelen. Activiteiten in en om het gebied kunnen normaal doorgang vinden.** Als uit monitoring zou blijken dat sprake is van een significante verslechtering van kwaliteit ten opzicht van de situatie bij aanmelding dan dienen aan de hand van de oorzaak maatregelen genomen te worden.

Voor een element in **goede** staat van instandhouding waarbij eveneens sprake is van goede lange termijn vooruitzichten (kwalificatie B) geldt hetzelfde. Is de conditie van het element matig of enigszins aangetast maar is herstel gemakkelijk, dan geldt eveneens kwalificatie B. Er hoeft in deze situatie niet anders gehandeld te worden dan bij kwalificatie A. **Ook in dit geval is het vaststellen van een beheerplan en maatregelen niet verplicht volgens de richtlijn en kunnen activiteiten in en om het gebied normaal doorgang vinden.** Herstelactiviteiten zijn als vanzelfsprekend toegestaan, maar kunnen hier niet dwingend worden opgelegd omdat ook in dit geval de staat van instandhouding “gunstig” is. Ook hier dient monitoring ter bewaking van een gunstig lange-termijn perspectief.

Wanneer een habitatype of habitat van een soort **aangetast** is en herstel tot “gunstig” niet gemakkelijk is, krijgt het de kwalificatie C. Als het gebied ondanks de slechte staat voldoet aan selectiecriteria, **bestaat onder de richtlijn een verplichting tot herstel in een gunstige staat van instandhouding.**

Het is in deze gevallen zeer belangrijk te weten wat de oorzaak is van de slechte staat. Is deze van generieke aard, zoals b.v. een hoge depositie van stikstof als gevolg van verkeer of landbouw, dan lijkt het nemen van maatregelen niet relevant. Is ze het gevolg van gebieds-gerelateerde activiteiten, dan kan wellicht op juiste wijze worden ingegrepen. Het is van belang te weten of dergelijke invloeden en/of activiteiten bij de besluitvorming van de Europese Commissie werden betrokken.

3 Activiteiten

Teneinde de Europese Commissie in staat te stellen tot een afgewogen oordeel te komen bij de definitieve selectie van Natura 2000 gebieden was het noodzakelijk de gebieden te plaatsen in hun sociaal-economische context. Daartoe is door middel van *bijlage E* van het *Standaardgegevensformulier* [8] de mogelijkheid geschapen om alle relevante activiteiten en effecten in en om een gebied te vermelden aan de hand van de codering zoals in de volgende paragraaf is weergegeven.

3.1 Activiteiten en effecten die de beschermingsstatus van een gebied beïnvloeden

De met geel gemarkeerde items zijn door Nederland in het geheel niet gebruikt bij de aanmelding.

Landbouw, bosbouw

100	Cultuur
101	Wijziging in de cultuurpraktijken
102	Maaien/hakken
110	Gebruik van pesticiden
120	Bemesting
130	Bevloeiing (irrigatie)
140	Grazen
141	Verlaten van pastorale systemen
150	Herstructurering van het landbouwareaal, verkavelen
151	Verwijderen van hagen en houtwallen
160	Algemeen bosbeheer
161	Bosaanplanting
162	Kunstmatige aanplantingen
163	Heraanplanting van bos
164	Kaalkap van bos
165	Verwijdering van ondergroei
166	Verwijdering van dode en zieke bomen
167	Exploitatie zonder heraanplanting
170	Kweken van dieren
171	Voedingsgewassen voor vee
180	Afbranden
190	Andere land- en bosbouwpraktijken, hierboven niet vermeld

Visvangst, jacht en verzamelen

200	Aquacultuur van vis en schaaldieren
210	Beroepsvisvangst
211	Vissen op één plaats
212	Vissen met treknetten
213	Vissen met drijfnetten
220	Sportvisvangst
221	Piersteken
230	Jacht
240	Nemen/verwijderen van fauna, algemeen
241	Verzamelen (insecten, reptielen, amfibieën, ...)
242	Verwijderen van het nest (valken)
243	Gebruik van vallen, vergiftigen, stropen
244	Andere wijzen van faunaverwijdering
250	Nemen/verwijderen van flora, algemeen
251	Plundering van floristische sites
290	Andere jacht-, visvangst- of verzameltechnieken, hierboven niet vermeld

Mijnbouw en winning van materialen

300	Zand- en grintwinning
301	Groeven
302	Verwijderen van strandmateriaal
310	Veenwinning
311	Manuele veenwinning

- 312 Mechanische veenwinning
- 320 Exploratie en winning van olie of gas
- 330 Mijnbouw
- 331 Dagbouw
- 332 Ondergrondse mijnactiviteiten
- 340 Zoutwinning
- 390 Mijnbouw-, en winningsactiviteiten, hierboven niet vermeld

Urbanisatie, industrialisatie en gelijkaardige activiteiten

- 400 Geurbaniseerde gebieden, bewoning
- 401 Aaneengesloten urbanisatie
- 402 Niet-aaneengesloten urbanisatie
- 403 Verspreide urbanisatie
- 409 Andere urbanisatiepatronen
- 410 Industriële- en handelsgebieden
- 411 Fabrieksbedrijf
- 412 Industriële opslagplaats
- 419 Andere industriële/handelsgebieden
- 420 Verwijderingen van afval
- 421 Verwijdering van huishoudelijk afval
- 422 Verwijdering van industriële afval
- 423 Verwijdering van inerte materialen
- 424 Andere verwijderingen
- 430 Landbouwstructuren
- 440 Opslaan van materialen
- 490 Andere urbanisatie-, industriële of gelijkaardige activiteiten

Transport en communicatie

- 500 Communicatie netwerken
- 501 Paden allerhande (voet-, fiets-, ruiterspaden e.d.)
- 502 Wegen en autowegen
- 503 Spoorlijnen, HST
- 504 Havengebieden
- 505 Luchthaven
- 506 Helikopterluchthavens, andere landings- en vertrekplaatsen
- 507 Bruggen, viaducten
- 508 Tunnels
- 509 Andere communicatienetwerken
- 510 Energietransport
- 511 Electriciteitslijnen
- 512 Pijplijnen
- 513 Andere vormen van energietransport
- 520 Scheepvaart
- 530 Verbeterde bereikbaarheid van de site
- 590 Andere vormen van transport en communicatie

Vrije tijd en toerisme (sommige hierboven onder andere titels vermeld)

- 600 Sport- en vrijetijdsinstallaties
- 601 Golfterrein
- 602 Skicomplexen
- 603 Stadions
- 604 Atletiekloopbanen
- 605 Paardenloopbaan
- 606 Attractiepark
- 607 Sportvelden
- 608 Kampeer- en karavanterreinen
- 609 Andere sport- en vrijetijdsinstallatie
- 610 Informatiecentra
- 620 Buitensport en vrijetijdsactiviteiten
- 621 Bootsport
- 622 Wandelen, paardrijden en niet-gemotoriseerde voertuigen
- 623 Gemotoriseerde voertuigen
- 624 Alpinisme, speleologie
- 625 Delta-planing, ballonvaart, para-gliding

- 626 Skien, buiten de piste
- 629 Andere buitensport- en vrijetijdsactiviteiten
- 690 Andere effecten van toerisme en vrije tijd, hierboven niet vermeld

Vervuiling en andere menselijke effecten/activiteiten

- 700 Vervuiling
  - 701 Watervervuiling
  - 702 Luchtervuiling
  - 703 Bodemvervuiling
- 709 Andere vormen van vervuiling of gemengde vormen van vervuiling
- 710 Geluidsoverlast
- 720 Betreding, overgebruik
- 730 Militaire manoeuvres
- 740 Vandalisme
- 790 Andere vervuilingen of menselijke effecten/activiteiten

Antropogene wijzigingen in de hydrologie (waterrijke gebieden en mariene milieus)

- 800 Landfill, terugwinning van land, uitdrogen, in het algemeen
- 801 Inpoldering
- 802 Terugwinning van land op zee, estuarium of moeras
- 803 Opvullen van grachten, meren, dijken, poelen, moerassen, putten
- 810 Drainering
  - 811 Beheer van water- of oevervegetatie voor draineringsdoeleinden
- 820 Verwijdering van sedimenten (modder, ...)
- 830 Kanalisatie
- 840 Overstroming
- 850 Wijziging van hydrologische functies, algemeen
  - 851 Wijziging van zeestromen
  - 852 Wijziging van de structuur der rivieren
  - 853 Beheer van waterniveaus
- 860 Storten, plaatsen van baggermateriaal
- 870 Dijken, oevers, kunstmatige stranden, algemeen
  - 871 Verdediging tegen de zee en kustbescherming
- 890 Andere antropogene wijzigingen van de hydrologische voorwaarden

Natuurlijke processen (biotisch en abiotisch)

- 900 Erosie
- 910 Dichtslibben
- 920 Uitdroging
- 930 Onderdamping (overstroming)
- 940 Natuurrampen
  - 941 Inundatie
  - 942 Lawines
  - 943 Grondverschuivingen, grondverzakkingen
  - 944 Stormen, cyclonen
  - 945 Vulkanische activiteiten
  - 946 Aardbevingen
  - 947 Vloedgolf
  - 948 Branden (natuurlijke -)
  - 949 Andere natuurrampen
- 950 Biologische processen
  - 951 Opstapeling van organisch materiaal
  - 952 Eutrophicatie
  - 953 Verzuring
  - 954 Invasie door soorten
- 960 Intersoortelijke relaties fauna
  - 961 Competitie (voorbeeld: meeuw, haring)
  - 962 Parasitisme
  - 963 Introductie van ziekten
  - 964 Genetische vervuiling
  - 965 Predatie
  - 966 Antagonismen t.g.v. de introductie van soorten
  - 967 Antagonisme met huisdieren
  - 969 Andere of gemengde vormen van fauna competitie

970	Intersoortelijk relatie flora
971	Competitie
972	Parasitisme
973	Invoer van ziekten
974	Genetische vervuiling
975	Gebrek aan bestuivers
976	Schade door wild
979	Andere vormen of gemengde vormen van flora competitie
990	Andere natuurlijke processen

3.2 Analyse van de aanmeldingsgegevens

Uit de aanmeldingsgegevens blijkt dat activiteiten die van invloed kunnen zijn op een gebied in 68 gevallen zijn vermeld. Voor de overige 93 gebieden (tabel pag. 12 e.v., *geel in de kolom gebiedsnamen*) is geen informatie aan de Europese Commissie verstrekt.

Uit de lijst met 168 mogelijkheden zijn in totaal 48 items gebruikt. De meest favoriete items zijn (aantal gebieden):

- Eutrophicatie (38)
- Wandelen, paardrijden, fietsen (35)
- Beheer van waterniveaus (24)
- Verzuring (17)
- Waternvervuiling (13)
- Grazen (12)
- Bootsport (12)
- Luchtvervuiling (10)

De overige 40 items zijn gemiddeld 2-3 maal gebruikt. Er is slechts één gebied (de Veluwe) waar (auto)wegen en spoorlijnen (items 502, 503) van invloed worden geacht op de Natura 2000 doelstellingen. Er is slechts éénmaal sprake van een havengebied (item 504): de Voordelta. Het tabellarisch overzicht van de gegevens spreekt voor zich.

Nederland heeft de Europese Commissie niet in staat gesteld om een afgewogen beslissing te nemen over opname van de gebieden op de Europese lijst. **Tenzij de bijlage E alsnog wordt ingevuld zal de Commissie ook bij toekomstige beslissingen over de Nederlandse Natura 2000 gebieden geen rekening (kunnen) houden met de sociaal-economische context daarvan.**

3.3 Tabellarisch overzicht van de gegevens

In het tabellarisch overzicht betekent een gekleurd gebiedsnummer (1e kolom) dat het een gebied betreft waarvoor een concept-aanwijzingsbesluit is gepubliceerd; voor de overige gebieden bestaan alleen concept-gebiedsdokumentten. Een gebiedsnaam in een geel vak betekent dat geen gegevens zijn verstrekt. Aangemelde activiteiten zijn weergegeven met een groengekleurd vakje.

4 Leeswijzer bij de tabellen voor habitattypen en soorten

- Soortnamen en namen van habitattypen worden voorafgegaan door het desbetreffende Natura 2000 nummer.
- De gebiedsnamen worden voorafgegaan door het Nederlandse gebiedsnummer, aangevuld met h en/of v om de status als habitat- of vogelrichtlijn gebied aan te geven. Een gekleurd gebiedsnummervak betekent dat de gegevens afkomstig zijn van de concept-ontwerpbesluiten uit november 2006. De gegevens van de overige gebieden zijn gebaseerd op de concept-aanwijzingsbesluiten uit 2005.
- Gebiedsnaamkolom:
  - geel** het gebied bevat geen kwalificerende habitattypen
  - groen** het gebied is niet aangewezen voor habitattypen maar uitsluitend voor één of meerdere habitatrichtlijn (bijlage II) soorten
- Kleurcodering van de gegevenshokjes:
  - groen** kwalificerende soort of type, aangemeld bij de Europese Commissie
  - geel** niet-kwalificerende soort of type, aangemeld bij de EC
  - rood** nationaal toegevoegd, niet bekend bij de EC
  - paars** kwalificerende soort, niet opgenomen in de instandhoudingsdoelstellingen
  - blauw** niet-kwalificerende soort of type, niet opgenomen in de instandhoudingsdoelstellingen
- Lettercodering van de gegevenshokjes:
  - betreft de mate van instandhouding zoals vermeld op het Standaardgegevensformulier:*
    - A: uitstekend
    - B: goed
    - C: slecht
  - ofwel de aanmeldingscategorie populatieomvang:*
    - D: aanwezig in het gebied maar verwaarloosbaar
(voor dit soort elementen was geen opgave vereist van verdere gegevens)

N.B. de overige categorieën met betrekking tot habitattypen en habitats van soorten (zoals b.v. *aantallen, oppervlak of mate van isolatie van de populatie* [8]) worden niet in dit rapport behandeld of besproken.

5 Habitattypen

5.1 Overzicht van de in Nederland voorkomende Natura 2000 habitattypen

Het met geel gemarkeerde habitatype kwalificeert in geen van de gebieden.

Mariene wateren en getijdengebieden

- H1110 Permanent met zeewater van geringe diepte overstroemde zandbanken
- H1130 Estuaria
- H1140 Bij eb droogvallende slikwadden en zandplaten
- H1160 Grote, ondiepe krekens en baaien

Atlantische en continentale kwelders

- H1310 Eénjarige pioniersvegetaties van slik- en zandgebieden met *Salicornia* ssp. en andere zoutminnende soorten

H1320 Schorren met slijkgrasvegetatie (*Spartinion maritimae*)

- H1330 Atlantische schorren (*Glauco-Puccinellietalia maritimae*)

Kustduinen van de Atlantische Oceaan, de Noordzee en de Oostzee

- H2110 Embryonale wandelende duinen
- H2120 Wandelende duinen op de strandwal met *Ammophila arenaria* ('witte duinen')
- H2130 *Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ('grijze duinen')
- H2140 *Vastgelegde ontkalkte duinen met *Empetrum nigrum*
- H2150 *Atlantisch vastgelegde ontkalkte duinen (*Calluno-Uliceteta*)
- H2160 Duinen met *Hippophae rhamnoides*
- H2170 Duinen met *Salix repens* ssp. *argentea* (*Salicion arenariae*)
- H2180 Beboste duinen van het Atlantische, continentale en boreale gebied
- H2190 Vochtige duinvaleien

Oude ontkalkte landduinen

- H2310 Psammofiele heide met *Calluna* en *Genista*
- H2320 Psammofiele heide met *Calluna* en *Empetrum nigrum*
- H2330 Open grasland met *Corynephorus*- en *Agrostis*-soorten op landduinen

Stilstaande wateren

- H3110 Mineraalarme oligotrofe wateren van de Atlantische zandvlakten (*Littorelletalia uniflorae*)
- H3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot de *Littorelletalia uniflorae* en/of *Isoeto-Nanojunceteta*
- H3140 Kalkhoudende oligo-mesotrofe wateren met bentische *Chara* spp. vegetaties
- H3150 Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type *Magnopotamion* of *Hydrocharition*
- H3160 Dystrofe natuurlijke poelen en meren

Stromende wateren

- H3260 Submontane en laagland rivieren met vegetaties behorend tot het *Ranunculion fluitantis* en het *Callitricho-Batrachion*
- H3270 Rivieren met slikoevers met vegetaties behorend tot het *Chenopodietum rubri* p.p. en *Bidention* p.p.

Heide- en struikvegetaties van de gematigde klimaatzone

- H4010 Noord-Atlantische vochtige heide met *Erica tetralix*
- H4030 Droge Europese heide

Submediterraan en gematigd struikgewas

- H5130 *Juniperus communis*-formaties in heide of kalkgrasland

Natuurlijke graslanden

- H6110 *Kalkminnend of basofiel grasland op rotsbodem behorend tot het *Alyso-Sedion albi*
- H6120 *Kalkminnend grasland op dorre zandbodem
- H6130 Grasland op zinkhoudende bodem behorend tot het *Violetalia calaminariae*

Halfnatuurlijke droge graslanden met struikopslag

- H6210 Droge halfnatuurlijke graslanden en struikvormende facies op kalkhoudende bodems (*Festuco-Brometalia*) (*gebieden waar opmerkelijke orchideeën groeien)
- H6230 *Soortenrijke heischrale graslanden, op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)

Halfnatuurlijke vochtige graslanden met hoge kruiden

- H6410 Grasland met *Molinia* op kalkhoudende, venige, of lemige kleibodem (*Eu-Molinion*)
- H6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones

Mesofiele graslanden

- H6510 Laaggelegen schraal hooiland (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)

Hoogveen

- H7110 *Actief hoogveen
- H7120 Aangetaast hoogveen waar natuurlijke regeneratie nog mogelijk is
- H7140 Overgangs- en trilveen
- H7150 Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het Rhynchosporion

Laagveen

- H7210 *Kalkhoudende moerassen met *Cladium mariscus* en soorten van het Caricion davallianae
- H7220 *Kalktufbronnen met tufsteenformatie (Cratoneurion)
- H7230 Alkalisch laagveen

Bossen van het Europees gematigd gebied

- H9110 Beukenbossen van het type Luzulo-Fagetum
- H9120 Zuurminnende Atlantische beukenbossen met ondergroei van *Ilex* of soms *Taxus* (Quercion robori-petraea of Ilici-Fagion)
- H9160 Sub-Atlantische en midden-Europese wintereikenbossen of eiken-haagbeukenbossen behorend tot het Carpinion betuli
- H91D0 Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met *Quercus robur*

*Veenbossen

- H91E0 *Alluviale bossen met *Alnus glutinosa* en *Fraxinus excelsior* (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)
- H91Fo Gemengde bossen langs grote rivieren met *Quercus robur*, *Ulmus laevis*, *Fraxinus excelsior* of *Fraxinus angustifolia* (Ulmenion minoris)

* Prioritaire habitattypen volgens de Habitatrictlijn

Een uitgebreid overzicht en beschrijvingen van de habitattypen is te vinden op:
<http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/>

5.2 Analyse van de aanmeldingsgegevens

Het aantal in de doelstellingen opgenomen habitattypen bedraagt 51, waarvan het type, *H1320 Schorren met slijkgras* (geel in het overzicht), in geen enkel gebied kwalificeert.

Er zijn doelstellingen voor habitattypen geformuleerd in 142 gebieden. Daarbij zijn 16 gebieden zonder kwalificerende habitattypen. Elf daarvan zijn HR-gebieden die uitsluitend voor HR-soorten zijn aangewezen (gebiedsnaam in groen vak), vier daarvan zijn VR-gebieden (gebiedsnaam in geel vak), terwijl in één HR-gebied noch een kwalificerend habitatype noch een kwalificerende soort voorkomt (*gebied 043 Wierdense veld*).

- In 33% van de instandhoudingsdoelstellingen wordt voldaan aan criteria voor kwalificatie, 43% kwalificeert niet maar is wel gemeld bij de EC, terwijl 24% uitsluitend nationaal van karakter is.
- De mate van instandhouding van de kwalificerende habitattypen is als volgt: A - 35%, B - 57%, C - 8%.
- Voor 243 kwalificerende (A: 92 + B: 151) doelen is sprake van een gunstige staat van instandhouding en derhalve verplichting tot behoud van de mate van instandhouding.
- Voor 19 kwalificerende (C) doelen is sprake van een uit Natura 2000 voortvloeiende verplichting inzake herstel van de kwaliteit van het habitatype vanwege de ongunstige staat van instandhouding.
- Er is sprake van 537 instandhoudingsdoelstellingen die niet relevant zijn voor Natura 2000.
- In één gebied (*Zwanewater en Pettemer Duinen*) wordt type *H2190 Vochtige Duinvalleien* als kwalificerend opgevoerd. Bij de EC is het type aangemeld als aanwezig maar verwaarloosbaar, waardoor de mate van instandhouding niet-relevant is.

6 Zoogdieren

6.1 Overzicht van de in de Nederlandse doelstellingen opgenomen Natura 2000 soorten

H1318	Meervleermuis	Myotis dasycneme
H1321	Ingekorven vleermuis	Myotis emarginatus
H1324	Vale vleermuis	Myotis myotis
H1337	Bever	Castor fiber
H1340	*Noordse woelmuis	Microtus oeconomus arenicola
H1351	Bruinvis	Phocoena phocoena
H1364	Grijze zeehond	Halichoerus grypus
H1365	Zeehond	Phoca vitulina

*Prioritaire habitatrichtlijnsoort

6.2 Analyse van de aanmeldingsgegevens

Het aantal in de doelstellingen opgenomen zoogdiersoorten bedraagt 8.

Er zijn doelstellingen voor habitats van soorten geformuleerd in 54 gebieden. Daarvan zijn 4 VR-gebieden en 27 HR-gebieden zonder kwalificerende soorten (geel in het overzicht).

- In 43% van de instandhoudingsdoelstellingen wordt voldaan aan criteria voor kwalificatie, 40% van de gevallen kwalificeert niet maar is wel gemeld bij de EC, terwijl 18% uitsluitend nationaal van karakter is.
- Deze laatste groep heeft ondermeer betrekking op 4 Vogelrichtlijngebieden waarvoor aanmelding van HR soorten geen enkele relevantie heeft
- De mate van instandhouding van de habitats van de kwalificerende soorten is als volgt:
A - 47%, B - 50%, C - 3%.
- Voor 33 kwalificerende (A: 16 + B: 17) doelen is sprake van een uit Natura 2000 voortvloeiende verplichting tot behoud van de mate van instandhouding.
- Voor één kwalificerend (C) doel is sprake van een uit Natura 2000 voortvloeiende verplichting inzake herstel van de kwaliteit van het habitat van de betreffende soort.
- Er is sprake van 46 doelen die niet relevant zijn voor Natura 2000.

Verplichtingen onder Natura 2000

habitatrichtlijn soorten zoogdieren		Meervleermuis	Ingekorven vleermuis	Vale vleermuis	Bever	Noordse woelmuis	Bruinvis	Grijze zeehond	Zeehond
		H1318	H1321	H1324	H1337	H1340	H1351	H1364	H1365
151h	Abdij Lilbosch en voormalig Klooster Mariahoop		A						
013hv	Alde Feanen	B				C			
156h	Bemelerberg en Schiepersberg	A	A	A					
112hv	Biesbosch				B	B			
106v	Boezems Kinderdijk								
083h	Botshol	A							
101hv	Duinen Goeree en Kwade Hoek					A			
002hv	Duinen Texel, Waal en Burg, Dijkmanshuizen en De Bol					C			
030hv	Dwingelderveld	A							
089hv	Eilandspolder					B			
067hv	Gelderse Poort	B			B				
157h	Geuldal	A	A	A					
152h	Grensmaas								
115hv	Grevelingen					B			
009hv	Groote Wielen	B				B			
109hv	Haringvliet					B			
111hv	Hollands Diep (oeverlanden)					C			
072hv	IJsselmeer(Friese kust)	B				B			
092hv	Ilperveld, Oostzanerveld, Varkensland	A				B			
116h	Kop van Schouwen					B			
114hv	Krammer Volkerak					B			
147h	Leudal				D				
071h	Loevestein, Pompveld en Kornsche Boezem								
145hv	Maasduinen				D				
073hv	Markermeer en IJmeer	C							
097h	Meijendel en Berkheide	B							
094hv	Naardermeer	B							
103hv	Nieuwkoopse plassen en de Ha	A				B			
007hv	Noordzeekustzone						B	A	B
095hv	Oostelijke vechtplassen	B				C			
118hv	Oosterschelde					C			C
108h	Oude Maas					B			
010hv	Oudegaasterbrekken, Gouden Bodem en Fluessen	A				B			
091h	Polder Westzaan	A				B			
150h	Roerdal								
018h	Rottige Meenthe en Brandemeer	B							
160h	Savelsbos		A	A					
012v	Sneekermeer								
159h	St. Pietersberg en Jekerdal	A	A	A					
148h	Swalmdal								
038hv	Uiterwaarden IJssel								
068hv	Uiterwaarden Waal								
039h	Vecht en Beneden-regge	C							
057hv	Veluwe	A							
076hv	Veluwemeer en Wolderwijd	C							
113hv	Voordelta								A
100hv	Voornes duin					C			
001hv	Waddenzee						A	A	
034hv	Weerribben	A							
122hv	Westerschelde								C
035hv	Wieden	A							
011v	Witte en Zwarte Brekken								
090hv	Wormer- en Jisperveld en Kalverpolder	B				B			
093v	Zeevang								
074hv	Zwarte meer	B							

7 Vogels

7.1 Overzicht van de in de Nederlandse doelstellingen opgenomen Natura 2000 soorten

De met geel gemarkeerde soorten kwalificeren in geen enkel Natura 2000-gebied.

A001	Roodkeelduiker	<i>Gavia stellate</i>	A122	Kwartelkoning	<i>Crex crex</i>
A002	Parelduiker	<i>Gavia arctica</i>	A125	Meerkoet	<i>Fulica atra</i>
A004	Dodaars	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	A127	Kraanvogel	<i>Grus grus</i>
A005	Fuut	<i>Podiceps cristatus</i>	A130	Scholekster	<i>Haematopus ostralegus</i>
A007	Kuifduiker	<i>Podiceps auritus</i>	A132	Kluut	<i>Recurvirostra avosetta</i>
A008	Georde fuut	<i>Podiceps nigricollis</i>	A137	Bontbekplevier	<i>Charadrius hiaticula</i>
A017	Aalscholver	<i>Phalacrocorax carbo</i>	A138	Strandplevier	<i>Charadrius alexandrinus</i>
A021	Roerdomp	<i>Botaurus stellata</i>	A140	Goudplevier	<i>Pluvialis apricaria</i>
A022	Woudaap	<i>Ixobrychus minutus</i>	A141	Zilverplevier	<i>Pluvialis squatarola</i>
A026	Kleine zilverreiger	<i>Egretta garzetta</i>	A142	Kievit	<i>Vanellus vanellus</i>
A027	Grote zilverreiger	<i>Egretta alba</i>	A143	Kanoet	<i>Calidris canutus</i>
A029	Purperreiger	<i>Ardea purpurea</i>	A144	Drieteenstrandloper	<i>Calidris alba</i>
A034	Lepelaar	<i>Platalea leucorodia</i>	A147	Krombekstrandloper	<i>Calidris ferruginea</i>
A037	Kleine zwaan	<i>Cygnus columbianus</i>	A149	Bonte strandloper	<i>Calidris alpina</i>
A038	Wilde zwaan	<i>Cygnus cygnus</i>	A151	Kemphaan	<i>Philomachus pugnax</i>
A039	Rietgans	<i>Anser fabalis</i>	A153	Watersnip	<i>Gallinago gallinago</i>
A040	Kleine rietgans	<i>Anser brachyrhynchus</i>	A156	Grutto	<i>Limosa limosa</i>
A041	Kolgans	<i>Anser albifrons</i>	A157	Rosse grutto	<i>Limosa lapponica</i>
A042	Dwerggans	<i>Anser erythropus</i>	A160	Wulp	<i>Numenius arquata</i>
A043	Grauwe gans	<i>Anser anser</i>	A161	Zwarte ruiter	<i>Tringa erythropus</i>
A045	Brandgans	<i>Branta leucopsis</i>	A162	Tureluur	<i>Tringa totanus</i>
A046	Rotgans	<i>Branta bernicla</i>	A164	Groenpootruiter	<i>Tringa nebularia</i>
A048	Bergeend	<i>Tadorna tadorna</i>	A169	Steenloper	<i>Arenaria interpres</i>
A050	Smient	<i>Anas penelope</i>	A176	Zwartkopmeeuw	<i>Larus melanocephalus</i>
A051	Krakeend	<i>Anas strepera</i>	A177	Dwergmeeuw	<i>Larus minutus</i>
A052	Wintertaling	<i>Anas crecca</i>	A183	Kleine mantelmeeuw	<i>Larus</i>
A053	Wilde eend	<i>Anas platyrhynchos</i>	A190	Reuzenster	<i>Sterna caspia</i>
A054	Pijlstaarteend	<i>Anas acuta</i>	A191	Grote stern	<i>Sterna sandvicensis</i>
A056	Slobeend	<i>Anas clypeata</i>	A193	Visdief	<i>Sterna hirundo</i>
A058	Krooneend	<i>Netta rufina</i>	A194	Noordse stern	<i>Sterna paradiaea</i>
A059	Tafeleend	<i>Aythya ferina</i>	A195	Dwergstern	<i>Sterna albifrons</i>
A061	Kuifeend	<i>Aythya fuligula</i>	A197	Zwarte stern	<i>Chlidonias niger</i>
A062	Toppereend	<i>Aythya marila</i>	A222	Velduil	<i>Asio flammeus</i>
A063	Eidereend	<i>Somateria mollissima</i>	A224	Nachtzwaluw	<i>Caprimulgus europaeus</i>
A065	Zwarte zee-eend	<i>Melanitta nigra</i>	A229	IJsvogel	<i>Alcedo atthis</i>
A067	Brilduiker	<i>Bucephala clangula</i>	A233	Draaihals	<i>Jynx torquilla</i>
A068	Nonnetje	<i>Mergus albellus</i>	A236	Zwarte specht	<i>Dryocopus martius</i>
A069	Middelste zaagbek	<i>Mergus serrator</i>	A246	Boomleeuwerik	<i>Lulula arborea</i>
A070	Grote zaagbek	<i>Mergus merganser</i>	A249	Oeverzwaluw	<i>Riparia riparia</i>
A072	Wespendief	<i>Pernis apivorus</i>	A255	Duinpieper	<i>Anthus campestris</i>
A075	Zeearend	<i>Haliaeetus albicilla</i>	A272	Blauwborst	<i>Luscinia svecica</i>
A081	Bruine kiekendief	<i>Circus aeruginosus</i>	A275	Paapje	<i>Saxicola rubetra</i>
A082	Blauwe kiekendief	<i>Circus cyaneus</i>	A276	Roodborsttapuit	<i>Saxicola torquata</i>
A084	Grauwe kiekendief	<i>Circus pygargus</i>	A277	Tapuit	<i>Oenanthe oenanthe</i>
A094	Visarend	<i>Pandion haliaetus</i>	A292	Snor	<i>Locustella luscinioides</i>
A103	Slechtvalk	<i>Falco peregrinus</i>	A295	Rietzanger	<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>
A107	Korhoen	<i>Tetrao tetrix</i>	A298	Grote karekiet	<i>Acrocephalus arundinaceus</i>
A119	Porceleinhoen	<i>Porzana porzana</i>	A338	Grauwe Klauwier	<i>Lanius collurio</i>

7.2 Analyse van de aanmeldingsgegevens

Een gedeelte van de VR-gebieden is het gevolg van aanwijzingsbesluiten daterend van voor 2003, waarbij geen gebruik is gemaakt van voor de EC acceptabele criteria. Voor deze gebieden ontbreekt ook de vermelding van de mate van instandhouding in de categorieën A-D in het tabellarisch overzicht. Op basis van onderzoek naar de belang-

rijkste vogelgebieden in Nederland (IBA 2000) [7] zijn kwalificatie-criteria toegepast bij de herijking van VR-gebieden die in combinatie met HR-gebieden in 2003 zijn aangemeld bij de EC. Het gevolg van toepassing van deze criteria is dat in een aantal VR-gebieden geen kwalificerende soorten blijken voor te komen (geel in het overzicht).

In algemene zin dient daarnaast te worden opgemerkt dat de selectie en begrenzing van VR-gebieden diende te geschieden op basis van uitsluitend vogelkundige criteria. Nederland heeft deze eis uit de richtlijn niet toegepast maar een extra criterium toegevoegd (*een VR-gebied moet ten minste 100 ha bestaand natuurgebied omvatten*) waardoor een aanzienlijk aantal van de belangrijkste vogelgebieden werd uitgesloten [2, 3, 7]

Het aantal in de doelstellingen opgenomen vogelsoorten bedraagt 96. Hierbij zijn 22 soorten waarvoor in geen enkel gebied wordt voldaan aan criteria voor kwalificatie.

Er zijn doelstellingen voor soorten geformuleerd in 84 gebieden. In twaalf gebieden ontbreken kwalificerende soorten; daarvan zijn 7 HR-gebieden waarin als “aanvullend doel” één of meerdere vogelsoorten zijn opgenomen in de concept-besluiten en 5 VR-gebieden zonder kwalificerende soorten (*030-Dwingelderveld, 121-Yerseke en Kapelse Moer, 133-Kampina en Oisterwijkse bossen en vennen, 137-Strabrechtse Heide en Beuven en 149-Meinweg*) (geel in het overzicht).

- In 33% van de doelen wordt voldaan aan criteria voor kwalificatie, 55% van de soorten kwalificeert niet maar is wel gemeld bij de EC, terwijl 12% uitsluitend nationaal van karakter is.
- De mate van instandhouding van de habitats van de kwalificerende soorten is als volgt:
A - 20%, B - 66%, C - 14%. (N.B. van 111 doelen is geen kwalificatiecode beschikbaar)
- Voor 199 kwalificerende (A: 47 + B: 152) doelen is sprake van een gunstige staat van instandhouding en een de richtlijn voortvloeiende verplichting tot behoud van de mate van instandhouding.
- Voor 33 kwalificerende (C) doelen in een ongunstige staat is sprake van een uit Natura 2000 voortvloeiende verplichting inzake herstel van de kwaliteit van het habitat van de betreffende soort.
- Er is sprake van 713 doelen die niet relevant zijn voor Natura 2000.

8 Amfibieën

8.1 Overzicht van de in de Nederlandse doelstellingen opgenomen Natura 2000 soorten

H1166	Kamsalamander	Triturus cristatus
H1193	Geelbuikvuurpad	Bombina variegata

8.2 Analyse van de aanmeldingsgegevens

Het aantal in de doelstellingen opgenomen habitats van soorten amfibieën bedraagt 2.

Er zijn doelstellingen voor habitats van soorten geformuleerd in 40 gebieden.

- Voor de Geelbuikvuurpad is de situatie overzichtelijk, 2 kwalificerende gebieden en één gebied geel in het overzicht) zonder relevantie onder Natura 2000.
- Voor de Kamsalamander zijn 40 gebieden aangewezen waarvan er 34 niet kwalificeren (geel in het overzicht).
- In 19% van de doelen wordt hier voldaan aan criteria voor kwalificatie, 63% van de doelen kwalificeert niet maar is wel gemeld bij de EC, terwijl 19% uitsluitend nationaal van karakter is.
- Voor 7 kwalificerende (A: 5 + B: 2) doelen is sprake van een uit Natura 2000 voortvloeiende verplichting tot behoud van de mate van instandhouding.
- Voor 1 kwalificerend (C) doel is sprake van een uit Natura 2000 voortvloeiende verplichting inzake herstel van de kwaliteit van het habitat van de betreffende soort.
- Er is sprake van 35 doelen die niet relevant zijn voor Natura 2000.

Verplichtingen onder Natura 2000

		Kamsalamander	Geelbuikvuurpad
		H1166	H1193
habitatrichtlijn soorten amfibieën			
055h	Aamsveen	A	
047h	Achter de Voort, Agelerbroek en Volterbroek	A	
063h	Bekendelle		
156h	Bemelerberg en Schiepersberg		B
046h	Bergvennen en Brecklenkampse Veld	D	
041h	Boetelerveld		
128hv	Brabantse Wal		
155h	Brunsummerheide		
053h	Buurserzand en Haaksbergerveen	C	
025h	Drentsche Aa	C	
027hv	Drents-Friese wold en Leggerlerveld	A	
030hv	Dwingelderveld	B	
067hv	Gelderse Poort	A	
154h	Geleenbeekdal	C	
157h	Geuldal	D	C
136hv	Groote heide - de plateaux	C	
029h	Havelte-Oost	A	
133hv	Kampina en Oisterwijkse bossen en Vennen	B	
061h	Korenburgerveen	A	
058h	Landgoederen Brummen	B	
050h	Landgoederen Oldenzaal	A	
147h	Leudal	B	
071h	Loevestein, Pompveld en Kornsche Boezem	B	
131h	Loonse en Drunense duinen, de Brand en de Leemkuilen	A	
149hv	Meinweg	A	
141h	Oeffeltermoent	C	
095hv	Oostelijke vechtplassen	D	
134h	Regte heide en Rielse laag	D	
150h	Roerdal	C	
042hv	Sallandse heuvelrug	D	
160h	Savelsbos		
045h	Springendal en Dal van de Mosbeek	D	
038hv	Uiterwaarden IJssel	A	
082h	Uiterwaarden Lek	D	
066hv	Uiterwaarden Neder-Rijn		
068hv	Uiterwaarden Waal	C	
039h	Vecht en Beneden-regge	C	
057hv	Veluwe	B	
138hv	Weerter- en Budelerbergen	C	
062h	Willinks Weust	A	
054h	Witte Veen	A	
064h	Wooldse Veen	A	
105hv	Zouweboezem		
070h	Zuider Lingedijk - Diefdijk Zuid	A	
123hv	Zwin	C	

9 Vissen

9.1 Overzicht van de in de Nederlandse doelstellingen opgenomen Natura 2000 soorten

De met geel gemarkeerde soorten kwalificeren in geen enkel Natura 2000-gebied.

H1095	Zeeprik	Lampetra marinus
H1096	Beekprik	Lampetra planeri
H1099	Rivierprik	Lampetra fluviatilis
H1102	Elft	Alosa alosa
H1103	Fint	Alosa fallax
H1106	Zalm	Salmo salar
H1134	Bittervoorn	Rhodeus sericeus
H1145	Grote modderkruiper	Misgurnus fossilis
H1149	Kleine modderkruiper	Cobitis taenia
H1163	Rivierdonderpad	Cottus gobio

9.2 Analyse van de aanmeldingsgegevens

Het aantal in de doelstellingen opgenomen habitats voor soorten vissen bedraagt 10, waarvan 5 soorten in geen enkel gebied kwalificeren (geel in het overzicht).

Er zijn instandhoudingsdoelstellingen voor soorten geformuleerd in 59 gebieden. Daarvan zijn 42 gebieden, waaronder 2 VR-gebieden, zonder kwalificerende soorten (geel in het overzicht).

- In 12% van de doelen wordt voldaan aan criteria voor kwalificatie, 77% kwalificeert niet maar is wel gemeld bij de EC, terwijl 11% uitsluitend nationaal van karakter is.
- De mate van instandhouding van habitats van de kwalificerende soorten is als volgt:
A - 44%, B - 50%, C - 6%.
- Voor 18 kwalificerende (A: 9 + B: 9) doelen in gunstige staat is sprake van een uit Natura 2000 voortvloeiende verplichting tot behoud van de mate van instandhouding.
- Voor 1 kwalificerend (C) doel is sprake van een uit Natura 2000 voortvloeiende verplichting inzake herstel van de kwaliteit van het habitat van de betreffende soort.
- Er is sprake van 140 doelen die niet relevant zijn voor Natura 2000.

Verplichtingen onder Natura 2000

habitatrichtlijn soorten vissen												
		H1095	H1096	H1099	H1102	H1103	H1106	H1134	H1145	H1149	H1163	
		Zeeprik	Beekprik	Rivierprik	Elft	Fint	Zalm	Bittervoorn	Grote modderkruiper	Kleine modderkruiper	Rivieronderpad	
013hv	Alde Feanen							A	A	B	A	
056v	Arkemheen											
063h	Bekendelle		B							D		
065h	Bennekonse Meent									D		
112hv	Biesbosch	B		B	D	D	B	A	A	A	A	
083h	Botshol							A		A	A	
104hv	Broekvelden, Vettenbroek en Polder Stein							D		D		
053h	Buurserzand en Haaksbergerveen								A			
049h	Dinkelland									B	A	
025h	Drentsche Aa			C				C	C	B		
089hv	Eilandspolder							C		D		
067hv	Gelderse Poort	B		B	D		B	B	A	B	A	
157h	Geuldal		A								A	
152h	Grensmaas	B		B			D	B		B	B	
136hv	Groote heide - de plateaux		B					B				
009hv	Groote Wielen							B		B		
109hv	Haringvliet	B		B	D	B	B	C			B	
111hv	Hollands Diep (oeverlanden)											
072hv	IJsselmeer(Friese kust)							B			A	
092hv	Ilperveld, Oostzanerveld, Varkensland							A	A	A	B	
133hv	Kampina en Oisterwijkse bossen en Vennen									D		
135h	Kempensland West									B	B	
114hv	Krammer Volkerak							D		D		
130h	Langstraat bij Sprang-Capelle								C	C		
071h	Loevestein, Pompveld en Kornsche Boezem							B	A	B	C	
145hv	Maasduinen									D		
073hv	Markermeer en IJmeer							B			A	
149hv	Meinweg		B									
094hv	Naardermeer							A		A		
103hv	Nieuwkoopse plassen en de Haeck							B		B		
007hv	Noordzeekustzone	B		B		B						
141h	Oeffeltermoent									D		
037h	Olde Maten en Veerslootlanden							A	A	B		
095hv	Oostelijke vechtplassen							B		B	B	
010hv	Oudegaasterbrekken, Gouden Bodem en Fluessen							D				
091h	Polder Westzaan							B		B		
150h	Roerdal			B				C			B	
018h	Rottige Meenthe en Brandemeer							A		A		
045h	Springendal en Dal van de Mosbeek		B							C		
148h	Swalmdal										B	
038hv	Uiterwaarden IJssel							C	C	C	C	
066hv	Uiterwaarden Neder-Rijn											
068hv	Uiterwaarden Waal											
015hv	Van Oordt's Mersken								C	C		
039h	Vecht en Beneden-regge							C	B	B	B	
057hv	Veluwe		A								B	
076hv	Veluwemeer en Wolderwijd							B		A	B	
132h	Vlijmens Ven, Moerputten en Bossche Broek								C	C		
113hv	Voordelta	B		B	B	B	B					
001hv	Waddenzee	B		B		B						
034hv	Weerribben							B	B	A	B	
138hv	Weeter- en Budelerbergen											
122hv	Westerschelde	D		C		B						
035hv	Wieden							A	A	B	C	
016h	Wijnjeterperschar en Terwispeler Gro								C	C		
090hv	Wormer- en Jisperveld en Kalverpolder							B	B	B	C	
105hv	Zouweboezem							C	A	B		
070h	Zuider Lingedijk - Diefdijk Zuid							B	B	B		
020v	Zuidlaardermeergebied											
085hv	Zwanewater en Pettemerduinen							D		C		
074hv	Zwarte meer			B				C		B	C	
036hv	Zwarte water							B		B		

10 Ongewervelde dieren

10.1 Overzicht van de in de Nederlandse doelstellingen opgenomen Natura 2000 soorten

De met geel gemarkeerde soort kwalificeert in geen enkel Natura 2000-gebied.

H101X	Platte schijfhoorn	Anisus vorticulus
H1014	Nauwe zeggekorfslak	Vertigo angustior
H1016	Zeggekorfslak	Vertigo moulinsiana
H1037	Gaffellibel	Ophiogomphus cecilia
H1042	Leucorrhinia pectoralis	Gevlekte witsnuitlibel
H1059	Pimpernelblauwtje	Maculinea teleius
H1060	Grote vuurvliinder	Lycaena dispar
H1061	Donker pimpernelblauwtje	Maculinea nausithous
H1078	Callimorpha quadripunctaria	Spaanse vlag
H1082	Gestreepte waterroofkever	Graphoderus bilineatus

10.2 Analyse van de aanmeldingsgegevens

Het aantal in de doelstellingen opgenomen habitats voor soorten ongewervelde dieren bedraagt 10, waarvan één soort in geen enkel gebied kwalificeert (geel in het overzicht).

Er zijn instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd in 41 gebieden. Daarvan zijn 23 gebieden, waaronder twee VR-gebieden, zonder kwalificerende soorten (geel in het overzicht).

- In 41% van de doelen wordt voldaan aan criteria voor kwalificatie, 23% kwalificeert niet maar is wel gemeld bij de EC, terwijl 36% uitsluitend nationaal van karakter is.
- De mate van instandhouding van habitats van de kwalificerende soorten is als volgt:
A - 18%, B - 64%, C - 18%.
- Voor 23 kwalificerende (A: 5 + B: 18) doelen met een gunstige staat is sprake van een uit Natura 2000 voortvloeiende verplichting tot behoud van de mate van instandhouding.
- Voor 5 kwalificerende (C) doelen is sprake van een uit Natura 2000 voortvloeiende verplichting inzake herstel van de kwaliteit van het habitat van de betreffende soort.
- Er is sprake van 41 doelen die niet relevant zijn voor Natura 2000.

Verplichtingen onder Natura 2000

habitatrichtlijn soorten ongewervelde dieren		H101X	H1014	H1016	H1037	H1042	H1059	H1060	H1061	H1078	H1082	H1083
		Platte schijfhoorn	Nauwe zeggekorfslak	Zeggekorfslak	Gaffelibel	Gevlekte witsnuitlibel	Pimpernelblauwtje	Grote vuurvinder	Donker pimperlauwtje	Spaanse vlieg	Gestreepte waterroofkever	Vliegend hert
047h	Achter de Voort, Agelerbroek en Volterbroek											
013hv	Alde Feanen											
155h	Brunsummerheide											
153h	Bunder- en Elsloerbos											
096h	Coepelduynen	D										
014v	Deelen											
101hv	Duinen Goeree en Kwade Hoek	A										
004hv	Duinen Terschelling	D										
002hv	Duinen Texel, Waal en Burg, Dijkmanshuizen en De Bol											
086h	Duinen van Schoorl	D										
067hv	Gelderse Poort	D										
154h	Geleenbeekdal	B	B	D								B
157h	Geuldal									B		B
152h	Grensmaas											
136hv	Groote heide - de plateaux						C					
133hv	Kampina en Oisterwijkse bossen en Vennen											
088h	Kennemerland Zuid		B									
116h	Kop van Schouwen											
019v	Leekstermeer											
048h	Lemselermaten											
051h	Lonnekermeer						B					
145hv	Maasduinen											
117h	Manteling van Walcheren		D									
097h	Meijendel en Berkheide		B									
094hv	Naardermeer											
103hv	Nieuwkoopse plassen en de Haeck											
161h	Noorbeemden en Hoogbos											B
087h	Noordhollands duinreservaat		D				C					
095hv	Oostelijke vechtplassen						C					B
150h	Roerdal			B	B				B	D		
018h	Rottige Meenthe en Brandemeer						D	C				
160h	Savelsbos									B		B
099h	Solleveld	D										
045h	Springendal en Dal van de Mosbeek											B
142h	St. Jansberg			B								B
159h	St. Pietersberg en Jekerdal									B		
148h	Swalmdal			B								
059h	Teeselinkven						B					
057hv	Veluwe						D					A
132h	Vlijmens Ven, Moerputten en Bossche Broek							B	B			
100hv	Voornes duin		A									
034hv	Weerribben					A		C			C	
122hv	Westerschelde		B									
035hv	Wieden					A		C			D	

11 Planten

11.1 Overzicht van de in Nederland voorkomende Natura 2000 soorten

H1387	Tonghaarmuts	Orthotrichum rogeri
H1393	Geel schorpioenmos	Drepanocladus vernicosus
H1614	Kruipend moerasscherm	Apium repens
H1831	Drijvende waterweegbree	Luronium natans
H1903	Groenknolorchis	Liparis loeselii

11.2 Analyse van de aanmeldingsgegevens

Het aantal in de doelstellingen opgenomen habitats voor soorten planten bedraagt 5.

Er zijn doelstellingen voor soorten geformuleerd in 38 gebieden. Daarvan zijn 23 gebieden, waaronder 1 VR-gebied, zonder kwalificerende soorten (geel in het overzicht).

- In 38% van de doelen wordt voldaan aan criteria voor kwalificatie, 58% kwalificeert niet maar is wel gemeld bij de EC, terwijl 5% uitsluitend nationaal van karakter is.
- De mate van instandhouding van habitats van de kwalificerende soorten is als volgt:
A - 27%, B - 73%.
- Voor 23 kwalificerende (A: 4 + B: 11) doelen is sprake van een verplichting tot behoud van de mate van instandhouding.
- Er is sprake van 24 doelen die niet relevant zijn voor Natura 2000.

Verplichtingen onder Natura 2000

habitatrichtlijn soorten planten		Tonghaarmuts	Geel schorpioenmos	Kruipend moerasscherm	Drijvende waterweegbree	Groenknolorchis
		H1387	H1393	H1614	H1831	H1903
112hv	Biesbosch	B				
041h	Boetelerveld				C	
128hv	Brabantse Wal				B	
125h	Canisvlietse Kreek			B		
049h	Dinkelland				B	
027hv	Drents-Friese wold en Leggerlerveld				B	
005hv	Duinen Ameland					A
006hv	Duinen Schiermonnikoog					A
004hv	Duinen Terschelling				B	B
002hv	Duinen Texel, Waal en Burg, Dijkmanshuizen en De Bol					A
003hv	Duinen Vlieland					A
115hv	Grevelingen					A
124h	Groote Gat			B		
136hv	Groote heide - de plateaux				B	
072hv	IJsselmeer(Friese kust)					D
133hv	Kampina en Oisterwijkse bossen en Vennen				A	
135h	Kempenland West				A	
088h	Kennemerland Zuid					B
116h	Kop van Schouwen					B
058h	Landgoederen Brummen				D	
130h	Langstraat bij Sprang-Capelle				B	
008v	Lauwersmeer					
131h	Loonse en Drunense duinen, de Brand en de Leemkuilen				B	
145hv	Maasduinen				B	
149hv	Meinweg				C	
094hv	Naardermeer					B
103hv	Nieuwkoopse plassen en de Haeck					B
095hv	Oostelijke vechtplassen					B
018h	Rottige Meenthe en Brandemeer					
146h	Sarsven en de Banen				B	
045h	Springendal en Dal van de Mosbeek				B	
137hv	Strabrechtse Heide en Beuven				A	
057hv	Veluwe				B	
132h	Vlijmens Ven, Moerputten en Bossche Broek				C	
126h	Vogelkreek			B		
100hv	Voornes duin					B
034hv	Weerribben					B
138hv	Weerter- en Budelerbergen				C	
122hv	Westerschelde					B
035hv	Wieden		B			B

12 Relevante publicaties

Alle hieronder vermeldde publicaties zijn (tevens) te downloaden van www.incaconsult.com

- [1] **Gebiedendocument.** Overzicht van habitattypen en soorten waarvoor gebieden zijn aangemeld en bevestiging van gebieden. Ministerie van LNV, mei 2003, februari 2004
- [2] **Gerrits, N.M. & de Groot, T.T.M.** Natura 2000 in Nieuwkoop (Analyse van de implementatie van de Vogel- en Habitatrictlijnen met een analyse van de aanwijzing van de Nieuwkoopse Plassen en De Haeck als Speciale Beschermingszone). INCAconsult, 2006, pp 76
- [3] **Gerrits, N.M. & de Groot, T.T.M.** Natura 2000 in Nieuwkoop - Gebiedsanalyse (Analyse van de aanwijzing van de Nieuwkoopse Plassen en De Haeck als Speciale Beschermingszone). INCAconsult, 2006, pp 65
- [4] **Lijstdocument.** Overzicht van gebiedsselectie voor de Habitatrictlijn, Ministerie van LNV, mei 2003
- [5] **Richtlijn 79/409/EEG van de Raad** van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand.
- [6] **Richtlijn 92/43/EEG van de Raad** van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna.
- [7] **Roomen, M.W.J. van, Boele A., van der Weide M.J.T., van Winden E.A.J. & Zoetebier D.** 2000. *Belangrijke vogelgebieden in Nederland, 1993-97*. SOVON-informatierapport 2000/01.
- [8] **Standaardgegevensformulier.** Beschikking van de Commissie inzake het informatie-formulier voor als Natura 2000-gebied voorgestelde gebieden (97/266/EG) Publicatieblad der Europese Gemeenschappen L 107/1, dd. 24-04-1997
- [9] **Verantwoordingsdocument.** Selectiemethodiek voor aangemelde Habitatrictlijn-gebieden, Ministerie van LNV, mei 2003